

Sygn. akt I C 175/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 maja 2017 roku

Sąd Rejonowy w Kędzierzynie-Koźlu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodnicząca: SSR Anna Lipnicka

Protokolant: stażysta Magdalena Michalska

po rozpoznaniu w dniu 24 kwietnia 2017 r. na rozprawie sprawy

z powództwa **M. K. (1)**

przeciwko **Ł. Ż.**

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

1. uznaje za bezskuteczną w stosunku do powoda M. K. (1) umowę darowizny zawartą pomiędzy J. Ż. oraz pozwanym Ł. Ż. w dniu 15.02.2011r. , której przedmiotem był udział J. Ż. w wysokości 1/2 części we współwłasności nieruchomości stanowiącej lokal mieszkalny o powierzchni użytkowej 46,16 m² oraz przynależnej piwnicy o powierzchni użytkowej 3,50 m², zapisanej w księdze wieczystej (...) prowadzonej przez Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Kędzierzynie-Koźlu wraz z udziałem w wysokości (...) części w nieruchomości wspólnej, zapisanej w księdze wieczystej (...) prowadzonej przez Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Kędzierzynie-Koźlu, którą stanowi grunt oraz części budynku i urządzenia, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli lokali;
2. zasądza od pozwanego Ł. Ż. na rzecz powoda M. K. (1) kwotę 4.800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;
3. kosztami procesu obciąża w całości Skarb Państwa.

I C 175/16

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 9 lutego 2016 r. M. K. (1) wystąpił przeciwko Ł. Ż. o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda umowy darowizny z dnia 15 lutego 2011 r., zawartej w formie aktu notarialnego przed notariuszem M. P. za nr rep. A(...), na mocy której J. Ż. darował własność udziału w wysokości 1/2 w nieruchomości, dla której Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Kędzierzynie-Koźlu prowadzi księgę wieczystą nr (...) swojemu synowi Ł. Ż..

W uzasadnieniu pozwu powód podał, iż jest on osobą fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą pod firmą: Przedsiębiorstwo (...) K. M.. J. Ż. jest osobą fizyczną prowadzącą w przeszłości działalność gospodarczą pod firmą: Przedsiębiorstwo (...) J. Ż..

Powód współpracował z J. Ż. w zakresie prowadzonych przez nich działalności gospodarczych. Z tytułu wykonanego świadczenia powód wystawił fakturę VAT na kwotę 15.541,05 zł z terminem zapłaty na dzień 21 lutego 2011 r. Faktura ta nie została uregulowana i powód wystąpił na drogę postępowania sądowego. W efekcie, nakazem zapłaty z dnia 27 grudnia 2011 r. wydanym w sprawie V GC 491/11, Sąd Rejonowy w Opolu, V Wydział Gospodarczy nakazał J. Ż. aby zapłacił na rzecz powoda kwotę dochodzoną pozwem wraz z odsetkami i kosztami procesu. Orzeczenie to jest

prawomocne. Na wniosek powoda, komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w Kędzierzynie-Koźlu K. G. wszczął postępowanie egzekucyjne, które zakończyło się wydaniem dnia 26 marca 2013 r. postanowienia o umorzeniu wobec bezskuteczności egzekucji. W jego toku ustalono, iż dłużnik nie prowadzi działalności gospodarczej i nie jest nigdzie zatrudniony, a przeciwko niemu toczy się dziewięć różnych postępowań egzekucyjnych. Nie ujawniono żadnego majątku dłużnika mogącego być przedmiotem zajęcia komorniczego. W trakcie działań windykacyjnych podjętych przez powoda, ustalono ponadto, iż J. Ż. notarialną umową darowizny darował swojemu synowi Ł. Ż. swój udział w wysokości 1/2 we współwłasności nieruchomości lokalowej zapisanej w księdze wieczystej (...) Wydziału Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Kędzierzynie-Koźlu. Czynność prawna dokonana przez J. Ż. winna być uznana za czynność dokonaną z pokrzywdzeniem powoda, bowiem na jej skutek doszło do wyprowadzenia z majątku darczyńcy znacznego składnika mogącego podlegać egzekucji, co przyczyniło się w znacznym stopniu do jego niewypłacalności. W wyniku zawartej pozwany Ł. Ż. uzyskał korzyść majątkową pod tytułem darmym. Dłużnik powoda – J. Ż. działał ze świadomością pokrzywdzenia M. K. (1). Wskutek czynności prawnej J. Ż. korzyść majątkową uzyskała osoba będąca z nim w bliskim stosunku, co pozwala na przyjęcie domniemania, iż wiedział on, iż J. Ż. działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

W odpowiedzi na pozew pozwany Ł. Ż. wniósł o oddalenie powództwa w całości. Pozwany wskazał, iż przedmiotowa umowa darowizny została zawarta w dniu 15 lutego 2011 r., podczas gdy powód uzyskała wyrok zaoczny dopiero w dniu 27 grudnia 2011 r., który został zaopatrzony w klauzulę wykonalności w dniu 8 marca 2012 r., a więc ponad rok po podpisaniu kwestionowanej umowy. J. Ż. nie miał świadomości, iż toczyło się przeciwko niemu postępowanie sądowe. W dniu zawarcia przedmiotowej umowy roszczenie powoda nie było wymagalne, gdyż termin zapłaty widniejący na fakturze upływał w dniu 21 lutego 2011 r. W tym okresie ojciec pozwanego prowadził działalność gospodarczą i był wypłacalny. Wyzbycie się przez niego udziału we współwłasności nieruchomości nie miało wpływu na jego późniejszą niewypłacalność, która spowodował brak płatności ze strony kontrahentów i nieskuteczność działań w postaci postępowań sądowych, zmierzających do odzyskania swoich należności.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód M. K. (1) prowadził w okresie od 07.05.2007 r. do 29.10.2015 r. (data zawieszenia działalności) działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo (...) K. M. z siedzibą we W.. J. Ż. działalność gospodarczą, pod firmą Przedsiębiorstwo (...) J. Ż. z siedzibą w B., rozpoczął w dniu 04.05.2010 r. a zaprzestał jej prowadzenia w dniu 13.04.2015 r. W ramach zawiązanej pomiędzy obiema firmami współpracy powód wykonał na rzecz J. Ż. usługi, za które wystawił w dniu 07.02.2011 r. fakturę VAT nr (...), opiewająca na kwotę 15.541,05 zł płatną przelewem w terminie 14 dni. Należność ta nigdy nie została przez usługobiorcę uregulowana. M. K. (1) wystąpił, w związku z powyższym na drogę postępowania sądowego, kierując przeciwko J. Ż. do Sądu Rejonowego V Wydział Gospodarczy w O., pozew o zapłatę. Prawomocnym wyrokiem zaocznym z dnia 27 grudnia 2011 r. powyższe roszczenie zostało uwzględnione w całości. Postanowieniem z dnia 8 marca 2012 r. sąd nadał temu orzeczeniu klauzulę wykonalności. W oparciu o uzyskany tą drogą tytuł wykonawczy, powód zainicjował postępowanie egzekucyjne, które pod sygnaturą akt Km 3593/12 prowadził Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Kędzierzynie-Koźlu K. G.. Postanowieniem z dnia 26.03.2013 r. egzekucja ta została umorzona wobec stwierdzenia jej bezskuteczności.

Dowody:

- wydruki z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej – k.9-10,
- uwierzytelniona kserokopia faktury VAT nr (...) z dnia 7.02.2011 r. – k.11,
- uwierzytelniona kserokopia wyroku zaocznego SR w Opolu Wydział V Gospodarczy z dnia 27.12.2011 r. w sprawie VGC 491/11 – k.12,
- uwierzytelniona kserokopia postanowienia w sprawie VGC 491/11 z dnia 08.03.2012 r. w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności – k.13,

- uwierzytelniona kserokopia postanowienia Komornika Sądowego K. G. z dnia 26.03.2013 r. w sprawie Km 3593/12 – k.14.

W Krajowym Rejestrze Długów odnotowane są trzy informacje odnośnie długów ciążących na firmie Przedsiębiorstwo (...) J. Ż. z siedzibą w B.. Ich łączna wysokość zamyka się kwotą 29.583,69 zł.

Dowody:

- wydruk z Raportu (...) k.23-24.

J. Ż. i jego żona B. Ż. byli właścicielami, na prawach wspólności majątkowej małżeńskiej, lokalu mieszkalnego o powierzchni użytkowej 46,16 m² wraz z przynależną piwnicą oraz udziałem w wysokości (...) części w nieruchomości wspólnej, położonego w K. przy ulicy (...). Opisana nieruchomość lokalowa ma urzędzoną księgę wieczystą nr (...), prowadzoną przez Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Kędzierzynie-Koźlu. W dziale III tej księgi, wpisana jest:

- wzmianka o wszczęciu egzekucji z nieruchomości w sprawie Km 2759/13 na rzecz wierzyciela – (...) im. M. K. (2)w O.,
- wzmianka o wszczęciu egzekucji z udziału w wysokości 1/2 w nieruchomości ujawnionej w księdze, należącej do Ł. Ż. w sprawie egzekucyjnej prowadzonej z wniosku (...) im. M. K. (2)w O. na podstawie nakazu zapłaty wydanego w sprawie I Nc 1059/09 w postępowaniu upominawczym w Sądzie Rejonowym w Kędzierzynie-Koźlu przeciwko J. Ż., zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 20.01.2010 r. oraz wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Kędzierzynie-Koźlu z dnia 10.04.2012 r., wydanego w sprawie I C 212/12 przeciwko Ł. Ż., uznającemu za bezskuteczną w stosunku do (...) im. M. K. (2)w O. umowę darowizny nieruchomości objętej księgą wieczystą, zawartej w dniu 15.02.2011 r. pomiędzy Ł. Ż. i J. Ż..

Własność opisanego lokalu mieszkalnego, notarialnym aktem umowy darowizny z dnia 15.02.2011 r., małżonkowie J. i B. Ż. przenieśli na swojego syna Ł. Ż., który jest ich jedynym dzieckiem. J. i B. Ż. od 2001 r. mają rozdzielność majątkową małżeńską. Mieszkają od ośmiu lat w domu położonym w S., zakupionym do majątku odrębnego przez B. Ż.. Pozwany zamieszkuje w przedmiotowym lokalu mieszkalnym wraz z żoną i małoletnim dzieckiem. Związek małżeński zawarł w 2012 r.

Dowód:

- odpis księgi wieczystej (...) Wydziału Ksiąg Wieczystych Sadu Rejonowego w K-K. – k.15-22.
- zeznanie świadka J. Ż. - k.79-80
- zeznanie pozwanego Ł. Ż. – k.80.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługuje w całości na uwzględnienie.

Podstawę rozważań prawnych w niniejszej sprawie stanowił art. 527 kc i następne, regulujące ochronę wierzyciela przed krzywdzącym go działaniem dłużnika, który z osobą trzecią dokonał czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzyciela. Udzielając ochrony prawnej wierzycielowi w razie niewypłacalności dłużnika, art. 527 § 1 k.c. przewiduje, że wierzyciel może żądać uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli czynność ta dokonana była z pokrzywdzeniem wierzycieli, a jednocześnie w jej następstwie osoba trzecia odniosła korzyść majątkową. Jedną z podstawowych zasad skargi pauliańskiej jest zatem nielojalne zachowanie dłużnika względem wierzyciela, polegające na tym, że dłużnik, dokonując określonej czynności z osobą trzecią i na jej korzyść doprowadził się (swój majątek) do stanu niewypłacalności. W następstwie niekorzystnych, bo krzywdzących wierzyciela działań,

wierzyciel może wystąpić bezpośrednio wobec osoby trzeciej, by ta zaspokoiła jego żądanie przysługujące mu od dłużnika, jeżeli czynność prawna narusza jego interes. Koncepcja skargi pauliańskiej oparta została więc na odpowiedzialności także osoby trzeciej wobec wierzyciela, poprzez uznanie czynności prawnej, której była stroną, za bezskuteczną wobec skarżącego.

Podstawowymi przesłankami skargi pauliańskiej są : dokonanie czynności prawnej przez dłużnika, uzyskanie korzyści majątkowej przez osobę trzecią, pokrzywdzenie wierzyciela wskutek dokonanej czynności, świadomość dłużnika, że jego działanie jest krzywdzące dla wierzyciela oraz wiedza lub możliwość dowiedzenia się przez osobę trzecią, że dłużnik działał z pokrzywdzeniem wierzyciela.

Odnosząc się do pierwszej z przedstawionych przesłanek należy stwierdzić, iż przepisy regulujące instytucję skargi pauliańskiej nie uzależniają odpowiedzialności osoby trzeciej od rodzaju czy charakteru dokonanej czynności prawnej. Dla oceny doniosłości prawnej dokonanej czynności ma bowiem znaczenie fakt, czy działania dłużnika i osoby trzeciej wyczerpują także pozostałe znamiona skargi pauliańskiej. Co do zasady dla oceny dokonanej czynności ma bowiem znaczenie wola stron czynności dokonujących. W przedmiotowej sprawie, bez wątpienia zamiarem stron była darowizna nieruchomości lokalowej, której właścicielem był min. J. Ż.. Kolejną z wymienionych przesłanek jest konieczność uzyskania przez osobę trzecią – pozwaną korzyści majątkowej. Nie ulega wątpliwości, że do korzyści o charakterze majątkowym zaliczyć należy przysporzenie w postaci nabycia w całości prawa własności przedmiotowej nieruchomości położonej w K. przy ulicy (...). Pokrzywdzenie wierzyciela o jakim mowa w § 1 i 2 art. 527 k.c. polega z kolei na tym, że wskutek dokonanej czynności zmniejszył się majątek dłużnika w taki sposób, że dłużnik stał się niewypłacalny całkowicie lub w stopniu wyższym, niż był przed dokonaniem czynności prawnej. W doktrynie i orzecznictwie jednolicie przyjmuje się przy tym, że o tym czy czynność prawna dłużnika krzywdzi wierzyciela ocenia się nie w dacie jej dokonania, a według chwili jej zaskarżenia. Innymi słowy pokrzywdzenie musi istnieć tak w chwili zaskarżenia czynności (wystąpienia ze skargą pauliańską do sądu) jak i w chwili orzekania przez sąd o żądaniu wierzyciela uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną (art. 316 § 1 k.p.c.), a nie tylko w chwili dokonywania zaskarżonej czynności, a nadto musi zachodzić związek przyczynowy pomiędzy niewypłacalnością a podjętą przez niego czynnością.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy niezbicie wskazuje, że w każdym z tych momentów sytuacja majątkowa dłużnika uniemożliwiała zaspokojenie się wierzyciela z jego majątku. W szczególności świadczy o powyższym fakt, iż już w roku 2009 r. toczyło się w tutejszym sądzie postępowanie z powództwa (...)im. M. K. (2)w O.przeciwko J. Ż., w wyniku którego wydany został nakaz zapłaty uwzględniający powództwo, zaopatrzone następnie, na mocy postanowienia z dnia 20.01.2010 r., w klauzulę wykonalności. Roszczenie to nie zostało przez dłużnika spełnione. Z tego względu wierzyciel - (...)im. M. K. (2)w O., wystąpiła przeciwko J. Ż.do tutejszego sądu z kolejnym powództwem tj. żądaniem uznania za bezskuteczną w stosunku do (...)umowy darowizny z dnia 15 lutego 2011 r., zawartej w formie aktu notarialnego przed notariusz M. P.za nr rep. A (...), na mocy której J. Ż.darował własność udziału w wysokości 1/2 w nieruchomości, dla której Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Kędzierzynie-Koźlu prowadzi księgę wieczystą nr (...)swojemu synowi Ł. Ż.. Wyrokiem z dnia 10.04.2012 r. sąd uwzględnił powództwo w całości. O niewypłacalności dłużnika w dacie podpisania przedmiotowej umowy, świadczy również fakt, iż dwie faktury, będące podstawą wpisu firmy (...)do Krajowego Rejestru Długów, opiewały na kwoty wymagalne już w 2010 r. Pierwsza z nich na kwotę 866,20 zł miała termin wymagalności upływający w dniu 25.10.2010 r., a druga na kwotę 585,60 zł z terminem wymagalności na dzień 29.11.2010 r. Faktura, na którą powołuje się powód, również została wystawiona przed terminem podpisania umowy darowizny dłużnika z pozwanym. Jej wystawienie było poprzedzone wykonaniem przez firmę powoda na rzecz firmy (...)J. Ż.usługi, a tym samym już wtedy usługobiorca miał świadomość powstania zobowiązania finansowego względem usługodawcy. Brak możliwości zaspokojenia swoich wierzycieli przez J. Ż.utrzymywał się również po tej dacie, skoro wszczęta w 2012 r. przez powoda egzekucja została rok później umorzona wobec jej bezskuteczności. Nie ulega wątpliwości, że wyzbycie się więc przez J. Ż.własności udziału w nieruchomości lokalowej, w chwili, w której jego firma utraciła płynność finansową i była niewypłacalna, uznać należy za stan zwiększenia niewypłacalności i jednocześnie też uniemożliwienia zaspokojenia się przez wierzyciela z majątku

dłużnika. Mając powyższe na uwadze należy zatem stwierdzić, że powód nie miał i nie ma nadal realnych możliwości zaspokojenia się z majątku J. Ż..

Wszczęta, a następnie umorzona egzekucja wskazuje bowiem na rzeczywistą (a nie tylko możliwą) niewypłacalność dłużnika wobec powoda. Reasumując, należy zatem stwierdzić, że wskutek czynności z dnia 15.02.2011 r. dłużnik stał się niewypłacalny oraz, że owa niewypłacalność uniemożliwia zaspokojenie wierzytelności powoda.

Następną przesłanką, od której ustawodawca uzależnia ochronę pauliańską jest stan świadomości dłużnika działającego z pokrzywdzeniem wierzyciela. Stan ten jednak został tak skonstruowany, że wystarczy by dłużnik zdawał sobie sprawę, że czynność, której dokonuje może spowodować jego niewypłacalność wobec wierzyciela. Działanie dłużnika nie musi być zatem objęte zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela. Dla stwierdzenia tej przesłanki wystarczy, by dłużnik takie pokrzywdzenie jako ewentualne czy możliwe przewidywał w chwili dokonywania czynności prawnej. W ocenie Sądu tak ujmowana świadomość pokrzywdzenia w przedmiotowej sprawie bez wątpienia miała miejsce. Otóż, jak powyżej wskazano, już w 2009 r. kondycja finansowa firmy (...) była zła i stan taki utrzymywał się do momentu zawarcia kwestionowanej umowy darowizny. Już wtedy, w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, zaciągał różnego zobowiązania o charakterze finansowym, z których się następnie nie wywiązywał. A zatem dłużnik nie tylko doskonale wiedział o swojej złej kondycji finansowej, ale także musiał uświadamiać sobie, że wyzbycie się udziału we własności lokalu mieszkalnego dodatkowo tylko ten ujemny stan majątkowy powiększy.

Te wszystkie okoliczności, w ocenie Sądu, niezbitnie wskazują, że dłużnik miał świadomość stanu niewypłacalności oraz faktu, że podejmowaną czynność dokona z pokrzywdzeniem wierzycieli. Należy bowiem jeszcze raz podkreślić, że powyższa transakcja została przeprowadzona po okresie, kiedy J. Ż. zalegał z zapłatą na rzecz innych wierzycieli. Tym samym uświadamiał sobie również, że potencjalny wierzyciel nie będzie mógł zaspokoić się z jego majątku. Nawet jeśli jednak przyjąć, że z jakichś przyczyn stan świadomości J. Ż., odnośnie działania z pokrzywdzeniem powoda nie był tak oczywisty, jakim ocenia go Sąd, to na niekorzyść pozwanego przemawia dodatkowo jeszcze aspekt ochrony wierzyciela, a to sytuacja opisana w art. 527 §3 kpc. Bezsporna jest w sprawie okoliczność, iż działającego na niekorzyść dłużnika i osobę trzecią – pozwanego łączy więź pokrewieństwa. Powołany przepis zawiera domniemanie prawne, polegające na tym, iż jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Oczywiście powyższe nie oznacza, że pozwana osoba bliska w drodze dowodzenia nie może bronić się przed takim twierdzeniem, gdyż domniemanie takie również może być obalone. Niemniej jednak obowiązek wykazania w procesie przez osobę bliską, iż nie wiedziała ona, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli powoda i że nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się o tym dowiedzieć przechodzi na stronę pozwaną, a czego w ocenie Sądu Ł. Z. również nie wykazał.

Co prawda konsekwentnie podnosił w procesie fakt, iż na temat prowadzonych interesów ojca nie ma wiedzy i nie rozmawiał z nim na ten temat, nie interesował się jego działalnością gospodarczą, niemniej jednak dla Sądu nie jest to wystarczający przeciwdowód. W ocenie Sądu, Ł. Ż., przy zachowaniu należytej staranności, mógł jednak tę wiedzę uzyskać. Musiał mieć świadomość, iż istniały obiektywne powody, dla których rodzice znieśli wspólność majątkową małżeńską już 2001 r., a dom w S. został zakupiony około 2008 r. wyłącznie przez matkę, do jej majątku odrębnego. Sąd nie dał wiary twierdzeniom pozwanego, jak i jego ojca, iż jedynym motywem dokonanej darowizny mieszkania była chęć zabezpieczenia potrzeb mieszkaniowych syna w związku z jego planami matrymonialnymi, a nie „ucieczka” przed wierzycielami. Pozwany swoje plany małżeńskie zrealizował znacznie później, a poza tym w dacie kwestionowanej czynności był osobą dorosłą i samodzielną finansowo.

Stan faktyczny sprawy niezbitnie zatem przemawia za udzieleniem ochrony wierzycielowi, albowiem zebrany materiał dowodowy wskazuje, że czynność prawna dłużnika została dokonana ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, oraz że pozwany jako osoba odnosząca korzyść z tej czynności o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć, a nadto że wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Zdaniem Sądu, z dokonanej przez dłużnika z pomocą osoby trzeciej – pozwanego czynności wynika, że w sposób skuteczny uniemożliwił on zaspokojeniu się

wierzyciela i dlatego też takie działanie nie powinno korzystać z ochrony prawnej. W ocenie sądu rozporządzenie uzyskaną korzyścią na rzecz innej osoby miało właśnie uniemożliwić zaspokojenia się wierzyciela.

Z tego względu, sąd orzekł jak w sentencji wyroku.

Orzeczenie o kosztach uzasadnia treść przepisu art. 98 kpc.